

mikrovallan käsitteen).

Kunelius liittyy valtakysymyksen kriittisen joukkoviestintätutkimuksen eri suuntauksia erottelevaksi näkökulmaksi. Kunelius erottaa kolme perussuuntausta: viestinnän taloudellista perustaa korostava viestinnän poliittinen taloustiede, vallan käytännöllisyyttä korostava diskurssiteoreettinen tutkimus ja lopuksi vallan suhteellisuutta korostava kulttuuritutkimus. Hänen mukaansa "käsitteet siitä, mitä vallalla tarkoitetaan, millaisia ovat sen muodot ja millaisia ovat näiden muotojen suhteet aiheuttavat kriittisen teorian sisällä kiivasta kädenvääntöä" (s. 222-3). Hän kuvaa sisäkentän sisällä käytävää kamppailua. Tapa, jolla Kunelius näitä eri suuntauksia tarkastelee, on varsin valaiseva ja antoisa, joskin myös keskustelua herättävä. Palaan tähän asiaan lopuksi.

Kaikki teemat eivät ole mahtuneet valittuihin seitsemään perspektiiviin. Eräät keskeiset aiheet lomittuvat käsitteilyyn siten, että ne tulevat esille monissa yhteyksissä. Yksi tällainen on julkisuuden teema, jota Kunelius kuljettaa avartavasti mukana aina historiallisesta tarkastelusta valtakysymyksiin asti. Käsitteilyllään Kunelius avaa samalla julkisuuden tarkastelulle uutta tervetullutta tilaa viestinnän tutkimuksessa.

Toinen lomittuva asia on joukkoviestinnän tulevaisuus ja uudet mediat, joskin aiheen käsittely jää hiukan alavireiseksi. Kokoava katsaus viestinnän tulevaisuuteen, digitalisoitumisen ja globalisoitumisen haasteisiin olisi saattanut kirjan lopuksi avata tarkastelua eteenpäin. Uuden median tarkastelun kytkeminen erityisesti viestinnän talouden ja vallan tarkasteluun saattaisi virittää keskustelua jatkossa.

Kolmas seikka, joka sekun olisi yhtä hyvin voinut ansaita oman luvunsa, koskee joukkoviestinnän ja journalistin tuotantoprosessia. Nyt tuotantoa käsitellään eri tavoin muun muassa joukkoviestinnän talouden, tehtävien ja valtaspektrin kannalta, mutta kokonaisuus jää hieman hajanaiseksi.

Ongelmia

Samalla kun Kunelius avaa kirjassaan rohkeasti uusia alueita joukkoviestintäilmiöiden käsitteellistämiseksi, nostaa hän keskusteluun asioita jotka jäivät askarruttamaan. Eniten mieltäni jäi vaivaamaan Kuneliuksen soveltama vallan käsite. Tuntuu nimittäin siltä kuin Kunelius pyrki vertailemaan kriittisen viestintätutkimuksen eri suuntauksia ikäänkuin samalta valalta, erittelemättä riittävästi niiden pätevyysalueiden eroja.

Valta on tunnetusti monitasoinen ilmiö: se ilmenee yhtä hyvin olohuoneessa, kansallisvaltiossa, työpaikalla kuin maailmanyhteisössäkin. Eri tasoilla tarvitaan erilaisia vallan resursseja. Siten 'pontevoitamisellakin' täytynee olla monen tasoisia ilmenemismuotoja. Kriittisen joukkoviestintätutkimuksen kannalta tämä merkinnee sitä, että tarvitaan eri tasojen kriittisen tutkimuksen edellyttämiä päteviä teoreettisia ja metodisia välineitä. Niinpä viestinnän poliittisen taloustieteen kohdealueen voidaan ajatella määrittyvän toisin kuin esimerkiksi diskurssiteoreettisen tutkimuksen; siksi edellisessä sovellettavien teoreettisten ja metodisten välineiden pätevyysheitoja ei ehkä pitäisi arvioida yhteisellä mitalla jälkimmäisen kanssa. Sama pätee tietenkin myös toisiin päin.

Valtakäsitteen eriytymättömyys johtaa samaan ongelmaan myös politiikkakäsityksen kohdalla. Millaisia konflikteja ratkotaan milläkin vallan tasolla? Miten politiikka ja poliittinen tematisoituvat? Varmaankin voidaan ajatella, että fanikulttuuriin sisältyvä "nautinto ja mielihyvä voivat olla myös poliittisia" (s. 218), mutta mitä sillä tarkoitetaan? Pohdintaa voisi edistää jaon tekeminen giddensläisittäin kahteen politiikan tasoon, 'elämänpolitiikkaan' ja 'emansipatoriseen politiikkaan'. Mikä voisi olla kriittisen viestintätutkimuksen suhde näihin käsitteisiin?

Oma ongelmansa sisältyy Kuneliuksen määrittelyyn tutkimuksen ja politiikan välisestä suhteesta. Ketkä ovat kulttuuritutkimuksen keskustelukumppaneita, kun se pyrkii mukaan "yhteiskunnan

ideologisesta johtajuudesta käytävään keskusteluun" (s. 219)? Jos "tutkimus on viime kädessä poliittista toimintaa", millaista poliittista subjektia ja millä vallan tasolla kulttuuritutkijat silloin muodostavat (s. 223)? Miten tällainen tutkijaidentiteetti eroaa perinteisestä avantgardismista, ajatuksesta sivistyneistön etujoukkoasemasta?

Kokonaisuutena *Viestinnän vallassa* täyttää reilusti ne odotukset, joita vuosien mittaan on kasaunut uutta joukkoviestinnän perusoppikirjaan kohtaan. Kun on syytä olettaa, että kirjaa tullaan käyttämään oppikirjana vielä uudelle vuosituhanellakin, parantunee se uusintapainosten myötä entisestään.

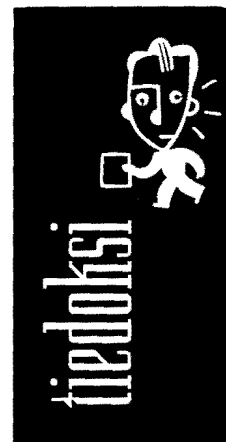
Suomen suurimman kustantajan kontrolle jää puolestaan kiusallisen keskeneräiseksi jäänyt toimintustyö, vaikka kirjalle on talon puolesta merkitty toimittajakin. Lähdeluettelosta puuttuu ainakin kuusi teosta tai vuosiluvut ovat väärin (Barnes & Thomson 1994, Katz & Lazarsfeld 1956, Savinen 1996, McQuail 1994, NSK3, Vołosinov 1990). Seuraavaan painokseen toivoisi myös liitettävän loppuun luettelon tärkeimmistä käsitteistä ja niiden määritelmistä – nyt jäävät ideologia, hegemonia, hegemoninen blokki ja monet muut vähän ilman päälle.

HANNU NIEMINEN

Mediahistoriaa, liikuntahistoriaa

Westminsterin yliopistossa Lontoossa järjestettyyn Media History -konferenssiin (8.-10.7.) koontui 150 mediahistorioitsijaa tai alan harrastajaa eri puolilta maailmaa. Kokouksessa esitettiin kaiken kaikkiaan 66 paperia. Suomalaisia oli mukana neljä: Terhi Rantanen ja Tarja Savolainen Helsingin yliopistosta sekä Kalle Virtapohja ja Riikka Ikäheimo Jyväskylän yliopistosta.

Kongressin nimekkäimpiä plemumalustajia olivat Paddy Scannell (Westminsterin yliopisto) ja Michael Curran (Goldsmiths College) ja Hans-Erik Dahl (Oslo yliopisto). Kolmipäiväisessä kokouk-

sessä oli 21 paneeliryhmää, joissa kussakin käsiteltiin 3-5 osallistujien esittämää tutkimuspapereita.

Terhi Rantasen paperi käsittelee paikan merkitystä uutisissa. Hänen mukaansa viestinnän tutkijat ovat joko unohtaneet paikan tai käsitelleet sitä varsin perusteisesti karttaan piirrettyinä maana (uutisvirtatutkimusten "kuinka monta uutista mistäkin maasta"). Rantasen paperi lähti liikkeelle paikan ja ihmisen välisestä suhteesta: siitä mitä on olla täällä (kotona) ja siellä (mistä uutiset tulevat) samaan aikaan. Rantanen väitti, että uutiset tekevät ihmiset tietoisiksi paikasta sen sijaan, että paikan merkitys häviäisi.

Tarja Savolainen esitteli Gender-työryhmässä lyhyesti toimittaja-kirjailija-elokuvantekijä Brita Wreden. Savolainen pohti paperissaan ruotsalaisen julkisuuden merkitystä Suomelle 1943 ja tuolloisen tilanteen mahdollisia vaikutuksia Wreden työhön elokuvantekijänä.

Urheilujournalismin historiaa käsitelleessä paneelissa oli kolme alustusta. Englantilainen Peter Busch kertoi BBC:n varhaisista Wimbledon-raporteista. Hän aloitti vuodesta 1927, jolloin BBC ensimmäisen kerran raportoi tuosta tennismaailman ykköstarinuksesta. Aluksi BBC:n selosteukset olivat hitaita, nykynäkökulmasta tylsiä raportointeja pallon liikkeistä. Nykyään BBC-radion tenniselosteukset ovat yhteenvetoja tekevän toimittajan ja asiantuntijan välistä keskustelua, joka pyrkii tarjoamaan kuuntelijoille mielenkiintoisen kokonaisuuden.

Weimarin Saksan sankarit

Saksalainen Swantje Scharenberg tekee jatkotutkimustaan (habilitation) Weimarin Saksan (1918-1933) urheilusankareista. Paperissaan "The Published Understanding of Sport in Germany from 1918 to 1933" hän käsittelee kuitenkin urheilua laajemmin. Scharenberg toteaa, että urheilujournalismia, tai kuten hän ilmaisi, kahden julkisen median, urheilun ja lehdistön symbioosia, ei ole totuttu pitämään merkittävänä tutkimuskohteena. Urheilua on toki voitu tutkia käyttäen lehtimateriaalia apuna, mutta tällöin on oltu kiinnostuneita pikemminkin kronologiasta ym., mutta ei itse urheilujournalismista.

Weimarin tasavallan lehdissä 1920-luvun alussa huomattiin urheilun myyvän lehtiä hyvin.

Urheilu sai tilaa, kun päätoimittajavetoisista lehdistä tuli kustantajavetoisia, taloudelliseen tulokseen tähtääviä tuotteita. Joistakin lehdistä otettiin kolmekin painosta päivässä. Jokaiseen painokseen piti saada uusia uutisia. Tällöin urheilu tarjosi hyvää lähdemateriaalia. Yksi tuon ajan tunnetuimmista kustantajista oli Rudolf Ullstein, monien suurten urheilutahtumien kehittäjä ja tukija. 1920-luvulla perustettiin päivittäisiä urheilulehtiä kuten Sportblatt Berliinissä ja Allgemeine Sport-Schau Düsseldorfissa.

Scharenberg toteaa, että keskiluokkaisesta näkökulmasta urheilu oli ihmisenä olemisen harmonisointia, mutta työväenluokan urheilijat korostivat urheilussa suorituksia. Urheilua käytettiin välineenä siirryttäessä kohti sosialismia. Scharenberg siteerasi vuonna 1929 ilmestynyttä Arbeitersportkirjaa, jossa puolestaan todetaan, että keskiluokkainen urheilufanatismi johtaa urheilun degeneroitumiseen, joka voi olla haitallista yhteiskuntamoraalin kannalta. Saksalaiset urheilutoimittajat olivat järjestäytyneet jo tammikuussa vuonna 1910. Aloitteen tekijänä oli tohtori Donalies, edellä mainitun Ullsteinin palkkaloilla ollut urheilutoimittaja. Verein Deutsche Sportpresse Berlin -nimisen toimittajaklubin hallituksessa oli kolmen berliiniläisen kustantamon, Scherlin, Mossen ja Ullsteinen päätoimittajat. Tarkoituksena oli, että kansainvälinen urheilutoimittajaliitto olisi perustettu Berliinin olympiakisojen yhteydessä vuonna 1916, mutta sodan vuoksi kisat jäivät pitämättä ja liitto jäi perustamatta. Saksa ei ollut mukana vuoden 1920 olympiakisoissa, joten Urheilutoimittajien kansainvälinen liitto perustettiin sitten vasta Pariisin kisojen yhteydessä vuonna 1924.

Oma alustukseni käsittelee suomalaisia urheilusankareita ja heidän mediarepresentaatioitaan. Kyse oli siitä, kuinka Hannes Kolehmainen, Paavo Nurme, Tapio Rautavaara, Veikko Hakulinen, Lasse Virenistä, Keke Rosenbergista, Marja-Liisa Hämäläisestä ja Suomen jääkiekkomaailman mestareista sekä heidän valmentajastaan Curt Lindströmistä on kerrottu medioissa. Urheilujournalismin dramaattisuus syntyy vastakohtien ja vastakkainasette-

lujen kautta. Suomalaiset urheilusankarit edustavat meidän suomalaisten silmissä hyvää, ja tätä asetelmaa urheilutoimittajat ruokkivat: "me" vastaan muut. 1980-luvulta lähtien urheilu on muuttunut voimakkaasti eivätkä urheilusankarit ole enää yksiselitteisesti koko kansan "kansallissankareita" vaan urheilulajeilla ja -sankareilla on omat osayleisönsä ja yli-kansalliset faniryhmänsä. Jotkut eivät voineet hyväksyä moottoriurheilijan valintaa vuoden urheiluliikaksi vuonna 1982. Uutta asennetta perinteisesti maskuliinisessa urheilumaailmassa vaadittiin myös vuonna 1984, kun Marja-Liisa Hämäläinen hiihti Sarajevon olympiakisojen hiihtokuningattareksi ja kisojen menestyneimmäksi urheilijaksi. Uusista tuulista oli kyse myös vuonna 1995, kun Suomi saavutti ensimmäisen kerran maailmanmestaruuden jääkiekossa. Yksilölajien luvutusta maasta oli tullut joukkuepelin tanner. Urheilusankarit herättivät kovasti keskustelua. Tätä edesauttoi kongressin ajankohta, olihan menossa jalkapallon MM-lopputurnauksen viimeinen peliviikko.

Uuden aikakauskirjan markkinointitilaisuus

Media History ? -konferenssin yhtenä tavoitteena oli Media History -aikakauskirjan markkinointi. Ensimmäisessä numerossa (Numero 1 /1998) on viisi artikkelia, joista yksi käsittelee urheilua. Lontoon kongressin urheilusession puheenjohtajana toimineen Michael Harrisin artikkelissa "Sport in the Newspapers before 1750: representations of cricket, class and commerce in the London press" käsitellään englantilaista urheilua, ja nimenomaan krikettia, ennen vuotta 1750. Harris ei ole urheilufanaatikko. Hänelle urheilu on vain yksi kulttuurin muoto siinä missä joku muukin, esimerkiksi kirjallisuus.

Aikakauskirjan toimitus on halukas julkaisemaan artikkeleita, jotka käsittelevät mediaa ja yhteiskuntaa 1400-luvulta nykyaikaan. Kokouksessa toimituksen edustajat korostivat, että artikkeleita toivotaan kaikilta aikakausilta ja kaikista maista. Eli mikäli jollakulla on haluja julkaista mediahistoriallista tutkimusta englanninkielisellä foorumilla, voisi Carfaxin Media History -aikakauskirja olla jatkossa varteenotettava julkaisuareena.

KALLE VIRTAPOHJA